

Fecr Yayınları: 475

ENDÜLÜS ÇAĞIRIYOR

Mehmet SILAY

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt

NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Kasım 2021

ISBN: 978-625-8005-19-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ENDÜLÜS ÇAĞIRIYOR

Mehmet SILAY

Ankara 2021

Dr. Mehmet SILAY

1949 Hatay doğumlu. İlk ve orta eğitimi Kırıkhan ve İskenderun Lisesinde, üniversiteyi İstanbul Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde tamamladı. Öğrenciliğinde Nurettin Topçu, Cemil Meriç ve Necip Fazıl'ı tanıdı.

Üroloji ihtisasını Almanya'da, askerlik hizmetini de Erzincan'da bitirdi.

İskenderun Devlet Hastanesi başhekimliği ve 20. Dönem Hatay Milletvekiliği yaptı. Türkiye Yazarlar Birliği ve Sınır Tanımayan Doktorlar Grubu üyesidir.

Eserleri:

Hatay Evliyaları

Hatay Mücahitleri

Antakyalı Habib

Belen Derbendi

Bereketli Hilalde Aleviler

Tünel Faciası

Yüzyılın Depremi

Mecliste Merve Olayı

Parlamentodan Haber

Seyahatnameler:

Coğrafyanın Dirilişi

Avrupa'da Hilalin Çocukları

Kudüs'e Yolculuk

Öze Yolculuk

Göz Gördü Gönül Sevd

Kerkük - Kerbela

Türkistan Çağırıyor

Kurtuba - Uzaklardaki Cennet

Kudüs Çağırıyor

Yeryüzü Cenneti Türkiye

Araştırmalar:

Mehmet Akif (Seyyah-ı Beyaban)

Selahaddin Eyyübi-Dünya İslam Birliğinin Mimarı

İskilipli Atıf Hoca-Ulucanlardan Mahkeme-i Kübra'ya

Ali Rıza Efendi-Babaeski Müftüsü-Bir Hukuk Cinayeti

Nureddin Topçu-Fikir Dünyamızın Yıldızlarından

İslam Medeniyetinde Tıp Kültürü

İÇİNDEKİLER

İLK SÖZ -----	7
BİRİNCİ BÖLÜM	
İspanya Gezileri-----	13
İKİNCİ BÖLÜM	
Endülüs Şehirleri -----	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Endülüs Destanı -----	123
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Endülüs'e Osmanlı Şefkati -----	167
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Endülüs'e Gönül Verenler-----	181
ALTINCI BÖLÜM	
Endülüs Doktorları -----	193
YEDİNCİ BÖLÜM	
Endülüs Korsanları-----	203
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
Endülüs Yazıları -----	211
DOKUZUNCU BÖLÜM	
Endülüs Notları-----	239
KAYNAKÇA -----	256

İLK SÖZ

Niçin Endülüs'ü görmeli?

Batı Avrupa'nın bu en uzak ülkesi için yorucu bir yolculuğu göze almaya değer.

Yahya Kemal'e göre "zil, gül ve şal" ülkesidir Endülüs!

Bizim için ise Endülüs, asırlarca Kur'an ahkâmıyla yönetilen bir Dârülişlâm'dır.

Turizm geliriyle Avrupa'nın en zengin dördüncü ülkesi İspanya, sıradan turistler için, yıldız futbolcuları, boğa güreşleri, Samba, Fado ve Flamenkosuyla cazibe merkezi olabilir.

Ancak bizim için Endülüs gezileri, birer sılayırahimdir.

Bizim kültür ve tarih gezilerimiz için, sekiz asır Endülüs İslam medeniyetinin ışıltılı aydınlattığı bu memleketin özel bir önemi var.

Endülüs'te ümmetin unutulmaz hatıraları var.

Dünyayı aydınlatan üniversiteleri var.

Temizlik, yıkanma, taharet kültürünün dahi olmadığı Avrupa gibi bir kıtaya Aydınlanma Çağı ve Rönesans'ı kazandıran ilmî donanımı var.

İslam dünyasında, Avrupalının tarif ettiği bir "Orta Çağ" yoktur.

Kurtuba üniversiteleri, Kahire'de eğitim veren Ezher ve Bağdat'taki Nizamiye Medreseleri'nden önce kurulmuş ve çağı sürükleyen atılımcı ve araştırmacı bir eğitim sistemi geliştirmiştir.

Birleşik Krallık'ın işgalinden sonra ortasındaki kırk sütun kaldırılarak kiliseye dönüştürüldüğü için Moskito Katedral olarak anılan dünyanın en büyük üç camisinden biri olan Kurtuba Camii, 785 yılında inşa edilmiştir. Burada, otuz bin

insan her gün buluşur, serin eyvanlar altında dinlenir, sohbet eder, uyur, yemek yer, binlerce öğrenci eğitim görür hatta bu camide “namaz” bile kılınırdı. Camiler, Endülüs’te günlük hayatın merkezleriydi.

Dünya kültür mirası şehirlerinden olan Kurtuba’nın düştüğü 1236 yılına kadar, tam dört asır bu külliye çok fonksiyonludur, hem ibadethane hem de eşsiz bir eğitim kurumu ve müstesna bir ilim merkezidir.

Irak’ta Samarra, Suriye’de Mescid-i Emevi ve Avrupa Kıtası’nda Kurtuba Camii, dünyanın en büyük üç mescidinden biri sayılırdı.

Tavaifu’l-Müluk yani emirlik ve beylikler döneminin başladığı 1031 yılına kadar, Kurtuba’nın şehir nüfusu beş yüz bin idi.

Başta Arapça olmak üzere yedi dil serbestçe konuşulurdu. Müslüman, Hıristiyan, Yahudi ve eski Roma asillerinin dini Mitra inancına bağlı olan halk, birlikte güven içinde yaşırdı.

Avrupa’nın en önemli kültür merkezi Kurtuba’da, 700 cami, 300 hamam ve 70 kütüphane vardı. Şehrin dışına kadar taşan ve hayat kalitesini yükselten taş kaplama yollar vardı. Meydanlardan başka dar sokaklar dahi sabahlara kadar bütün gece aydınlatılırdı. Kurtuba’dan asırlar sonra bile Paris ve Londra’da hiç sokak lambası olmadı.

Granada şehrinde, Sierra Nevada-İspanyolca karla kaplı sıradağlara bakan Elhamra Sarayı neyse, Sierra Moreno üzerinde kurulu olan Medinetü’z-Zehra da Kurtuba şehir devletlerinin idari merkezleriydi.

Kurtuba üniversiteleri yani medreseleri, Asya, Avrupa ve Afrika’dan gelen öğrencileri eğiten birer aydınlanma ocağıydı.

Kurtuba kütüphanelerinde 400 bin el yazması kaynak eser vardı.

Tavaifu'l-Müluk'un başladığı 1031 tarihi, Endülüs İslam medeniyeti için sonun başlangıcıdır. Müluku't-Tavaif veya Tavaifu'l-Müluk denilen "Beylikler Dönemi"nin başlamasıyla Müslümanlarla Hıristiyan krallıklar arasındaki güç dengesi bozuldu. Bu tarihten itibaren, 25 emirlik hâlinde birbirine rakip Müslüman şehir devletleri ortaya çıktı.

Ancak Endülüs Emevi Devleti'nin başkenti Toledo, 1085 yılında Birleşik Krallık tarafından işgal edilince merkezî otorite tam anlamıyla ortadan kalktı.

Müslüman beylikler, ilim adamlarının uyarılarına rağmen, geçici dünya saltanatı uğruna Hıristiyan krallarla birlik olup onları kendilerine dost edinip, birlikte komşu Müslüman şehirlere saldırdılar. Hıristiyan krallara borçlandılar. Mesela Kastil Krallığı, Müslümanlar arasındaki geçimsizliği tahrik ederek, rekabete hatta düşmanlığa dönüştürdü. Beylikler, kabile ve kavmiyet asabiyesi, toprak gaspı ve iktidar hırsıyla komşu şehir devletine saldırınca karşılıklı zayıf düştüler. Zayıf düşen emirleri de Katolikler haraca bağladılar.

Müslümanlarda fetih ve gaza ruhunun yerini dünya hırsı ve dünya muhabbeti¹ alınca, Endülüs'te tarihin akışı değişti.

Sekiz asır süren Endülüs İslam medeniyeti, 1492 yılında son İslam emirliği olan Granada'nın düşmesiyle son buldu. Fakat engizisyon, göç, işkence ve zorla Hıristiyanlaştırma devam etti ve Müslüman varlığı, 1610 yılında tamamen sona erdi.

Bugün dahi dinî otorite olan hilafet makamından yoksun ve başsız bırakılan İslam âlemi, birbirleriyle savaşıp birbirlerini öldürürken, Haçlı saldırıları da Bosna-Hersek, Irak, Suriye, Afganistan, Filistin ve Libya'da aralıksız sürmektedir.

¹ "Hubbu'd-dünya ra'su kulli hatietin/ Dünya muhabbeti, bütün kusurların başıdır." Beyhakî, Şuabu'l-İman 7/338, No: 10501.

Resmî ideolojinin başlattığı ulus devlet projesi ile memleketimizi ve bizi bölmeyi hedefleyen kavmiyetçiliğin doğurduğu mikromilliyetçilik fitnesi, derin devlet tarafından kurulan siyasi partilerle körüklenmektedir.

Endülüs'ün akıbetinden ders alarak bu tuzağa düşmeyeceğiz!

Siyasi, iktisadi ve kültürel dinamizmimizi, yenileyerek güçlendirmek zorundayız.

Müslüman aydınların yol haritası; önce insan yetiştirmek sonra da birlik ve beraberlikten yana fikir üreten şuurlu eğitim ve yayınlarla bir çalışma yapmak olmalıdır.

Endülüs'e, tarihten ibret almak için gidiyoruz.

Türkiye'den gelenler, çoğunlukla ceplerine parayı koyup, hobi tatminine, alışverişe, Flamenkoya, boğa güreşlerine, Porto şarabına, Bernabeu stadında maç seyretmeye geliyor, sonra da marka mağazalarından, Zara veya Mango'dan rengine çarpıldıkları kıyafetleri iki üç misli fiyatına alarak geri dönüyorlar. Bu da ciddiyet ve sorumluluktan uzak, zaman ve para israfından ibaret, amaçsız ve anlamsız bir gezi olmaktan öte bir şey olmuyordu.

Oysa bu coğrafyada, egemen olarak tam sekiz asır süren bir Endülüs İslam medeniyeti yaşanmış, çokkültürlü-multikültürel bir toplum örneği dünyaya sunulmuştu.

Gemileri yakarak gelen fakat sekiz asır sonra gözyaşlarıyla geri dönenlerin dramını yüreğimizde hissediyorduk.

Endülüs'te kılıç artığı İslami eserleri görüp ibret almalıydık. Aynı tuzağa düşmeden tedbirler alıp son vatan parçası memleketimizin de benzeri akıbete uğramaması için uyanmalı ve çalışmalıydık. Elhamra Sarayı, Kurtuba Camii, Medinetu'z-Zehra, Muhammed Esed'in Merkad-i Mübarek'i,

İbn Rüşd Medresesi ve Târik bin Ziyâd'ın gaza ruhuyla girdiği Cebelitarık mutlaka görülmeliydi.

Çok anlamlı iki Arap atasözü, günlerdir dilimizde dönüp duruyordu:

“Leysel haber kel ayn, Lâ beyan ba'del ayan. (Bir görüntü bin söze bedeldir, Bir kere gördükten sonra beyanata/başka birinin size anlatmasına gerek yoktur.”

Müslümanların Avrupalılarla, Avrupalıların da Müslümanlarla tarihte ilk defa karşılaşmaları, Endülüs'te gerçekleşmiş ve Endülüs, farklı din, dil, kültür ve medeniyet mensuplarının bir arada asırlarca ve barış içinde yaşadığı ülke olmuştur.

İspanyolların dört gözle bekledikleri, yılda iki bayram tatilleri vardır: Paskalya ve Ölülere Anma Bayramı. Bugünlerde İspanyol turizm şirketleri, Türkiye'den uçak şirketleriyle anlaşılırlar.

Uçaklar, Türkiye'den Endülüs'e boş gideceklerine, seyahat firmaları birer otobüsük kontenjan alır ve ilanla toplayabildikleri kadar yolcuyu ucuz fiyata götürürler. Programa göre gezdirirler, Paskalya tatili sonrası dönen uçaklarla, İspanyolları havaalanına bıraktıktan sonra bizleri de İstanbul'a getirirler. Şirketler, bir taşla iki kuş vururken bu geziye katılanlar da yüzde elli ucuz fiyata Endülüs kültür gezisini hayatlarında bir kere ve ibretle gerçekleştirmiş olurlar.

Aylarca sabredip beklediğimiz Endülüs, uzaklardaki cennet yine bizleri bekliyor. Dârüislâm olan Kurtuba'yı ziyaret, bizler için sılayrahimdir. Yeniden, gönüllülerle birlikte seyahate hazırlanıyoruz. Granada Müslüman Mezarlığı'nda, Sierra Nevada üzerindeki gözyaşı tepelerini seyreden merhum âlim Muhammed Esed, bizlerden Fâtihalar, Yâsînler bekliyor!

Yine her zamanki ilkeli titizliğiyle ev sahipliğimizi Konyalı Erol, rehberliğimizi de Malatyalı Selahaddin yapacak.

Her Endülüs ziyaretinde olduğu gibi Granada Abdulkadir es-Sufi Camii'nde cuma namazını kılıyoruz. Mihrapda Maroklu genç imam, müezzin mahfilinde ise bir Hispano-Romen Müslüman kardeşimiz kamet getiriyor. İtalyan kökenli Abdülmümin ile yine ayaküstü sohbet ediyoruz. Şimdi çan kulesine dönüşen eski Sevilla Ulu Camii minaresi, Rüzgâr Gülü-Giralda'ya aynı rampadan ve yorulmadan çıkıyoruz. Elhamra'yı hüznle dolaştıktan sonra kendimizi Cennetu'l Ârifin şefkat dolu bahçesine atıp, Sierra Nevada'ya karşı yürekten haykırıyoruz:

“Lâ gâlibe illa Allah! Galip olan, yalnızca Allah'tır!”

Dr. Mehmet SILAY
Mayıs 2018